

TÖMEGES LAKÁSÉPÍTÉS A 21. SZÁZADBAN, AVAGY OKULTUNK-E A HUSZADIK SZÁZAD HIBÁIBÓL?

Seestadt Aspern,
Bécs, Ausztria

Építész:

Tovatt

Architects &
Planners

A Bécs melletti Seestadt Aspern Európa egyik legnagyobb városbővítési projektje. Kimondva-kimondatlanul pozitív válasz kíván lenni arra az összetett civilizációs jelenségre, amelyet a politika manapság szimplán migrációnak nevez. A 21. század társadalmi átrendeződése azonban nemcsak etnikai, de sok egyéb – generációs, foglalkozási, vagyoni, geográfiai – alapon is átható változásokat eredményez, amelyek jócskán megterhelik a globalizált világ érzékeny, és a folytonos stressztől megviselt pszichéjét. A terápia egyik eszköze lehet az okos építészet, amely természetesen nem csak abban az értelemben okos, ahogy azt a szaksajtóban megszoktuk, az az technológiai téren. Bécs 22. kerületében – okulva a mesterségesen és hirtelen létrehozott lakótelepek kudarcából – számos szociológiai tanulságot beépítve igyekeznek az élhető és fenntartható építészeti környezet mellett összetartó lakóközösséget is létrehozni a szűzföldön épülő városban.

A tömeges lakásépítés problémái nem előzmény nélküliek. A vidékről a nagyvárosokba érkező munkaerő tömeges megjelenésével párhuzamosan szinte azonnal problémává vált a nagy mennyiségben, egyszerre épülő lakásokban élők pszichés komfortérzetének biztosítása. A 19-20. század fordulóján létrejött munkáslakótelepeken a tervezők az addig megszokott életforma folytonosságát, vagy legalább annak illúzióját igyekeztek biztosítani. Építészeti és humán eszközöket egyaránt bevetet-

tek: erre szolgált a kisvárosias építészeti milió, a lehetőség a saját kert művelésére, illetve a telepeken, munkásközösségekben működtetett kulturális egyletek, oktatási és szociális intézmények összetartó erejének kihasználása, támogatása. Ezek a telepek jól működtek a maguk idejében, tény, hogy itt közel azonos társadalmi státuszú emberek éltek együtt, illetve ha működött is egyfajta természetes hierarchia – a lakók zömét alkotó gyári munkások mellett volt iskola tanítóval, tisztviselő, hivatalnokok stb. – az élettéren osztozó lakosság kulturális háttere, gyökerei és főképp aktuális működési közege egyenemű volt. [1]

A modernizmus már merőben más problémával találta magát szemben. Megszakadni látszott a folytonosság, kialakult egy tipikus nagyvárosi életforma, a hagyományos építészeti keretek kétségkívül elavulttá váltak, olyan díszletté, amelybe a szereplők lépten-nyomon belebotlottak. A modern építészet lakásprogramja szándékosan és radikálisan szakított a hagyományokkal, és merőben elméleti úton kidolgozta, majd ahol tehetett, felépítette a modern ember egészséges életterét, s ennek szentelte a korabeli technika progresszív lehetőségeit. Mindeközben tudatosan a társadalom jobbítása volt a célja. Ám a formai letisztultság csak a legprogresszívabb értelmiségnek jött be, a hagyományos építészethez szokott közönség szélesebb rétegének szemében hosszú távon befogadhatatlanul sterilnek tűnt. Az építészek által

– ha mégoly jó szándékkal is, de mégiscsak spekulatív módon – kidolgozott modell elméletben ugyan épp a szabadságot és a választás lehetőségét preferálta karakter nélküli, semleges építészeti kereteivel, ám a valóságban nem hagyott kellő teret a véletlennek és az esetlegesnek, amelyekből az egyéni lélettér személyessé válhat. A manapság sokszor kárhozottatott modernizmus érdeme nem elsősorban a formanyelv, hanem a gondolkodás megújítása volt azzal, hogy zászlajára tűzte a rendszer-szintű és a működésre fókuszáló gondolkodást, mindezt a humánus környezet kialakításának érdekében. Humán feladattá változtatta az addig művészi attitűddel alkotó építészet. Csak éppen elkövette azt a hibát, hogy a humán szempontokat pusztán az értelemre korlátozta. A második világháború utáni tömeges lakásépítés már egy-

értelműen ezen elvek mentén haladt tovább, és hozta létre ma már embertelennek tartott lakótelepeit, amelyek azonban csirájukban és lehetőségeikben mégiscsak sokat átörökítettek mindabból, ami valóban kiutat jelenthet ennyi ember együttélésének zökkenőmentes lebonyolításában.

A huszadik századi lakótelepek tanulságát leginkább a szociológia vonta le. A diverzitás hiánya mind vizuális, mind társadalmi értelemben élhetetlen gettóvá silányította a társadalomjobbító szándékot, és jellemzően a lecsúszó rétegek amúgy sem rózsás helyzetét konzerválta. Fel kellett ismerni, hogy a tömeges együttélés nem pusztán építészeti és nem pusztán szociológia vagy lélektani probléma. Ehhez kaptuk még a 21. század saját batyuját a klíma- és energiaválsággal, persze épp nem függetle-

A bőkezűen kialakított közterületek kellő szabadságot biztosítanak mindenfajta interakcióhoz, és ezzel ösztönzik a városi közösség kialakulását

Autóval csak a városrész széléig lehet eljutni, a belső utcákon csupán a tömegközlekedés és az áruszállítás zajlik. A járdákat úgy méretezték, hogy a gyalogosforgalomnak kedvezzenek

Fotók: Daniel Hawelka

Az utcán tilos parkolni, az a gyalogosoké, a bringásoké és a tömegközlekedésé

Fotó: Daniel Hawelka

A területen készült el Európa legmagasabb faépülete, a Rüdiger Lainer + Partner Architekten tervei szerint (jobbra fent) Fotó: Michael

Baumgartner

nül a népesség növekedésétől és a nagyvárosi életforma tömeges elterjedésétől. A városi kényelemről nehéz lemondani, pedig annak az iskolának is erősek az érvei, amelyek a fogyasztás észszerű keretek közé szorításában látja a megoldást. Ha viszont a város mellett voksolunk, a kutyaharapást szőrével ősi elvének alkalmazása, az új század technológiája legalábbis reménytelen eszköznek látszik.

A Bécs 22. kerületének határán épülő új város, Seestadt a lakótelepek harmadik generációjának nevezhető, ahol mindazokat a tanulságokat igyekeznek észszerűen integrálni, amelyekkel a huszadik század próbálkozásai szolgáltak. Az osztrák főváros egykori Aspern repülőtere helyén szoros költségvetésből 2013 óta épülő együttes egyfajta valós idejű labor, ahol elképzelés szerint a különböző innovatív megoldásokat rögtön valós környezetben tesztelik. Az intelligens városfejlesztés több pillére épül. A közlekedést, az épületek alaprajzát, az általuk létrehozott városi szövetet, a lakások méretét és a tulajdonviszonyokat, de még a természeti környezetet is a ma ismert legkorszerűbb elvek figyelembevételével alakítják. A 2013-ban induló, 2029-ben befejezni tervezett építkezést hosszas, többéves előkészítő munka előzte meg. Minden döntés azt szolgálta, hogy a több ütemben, mintegy húsz év alatt felépülő városrész a

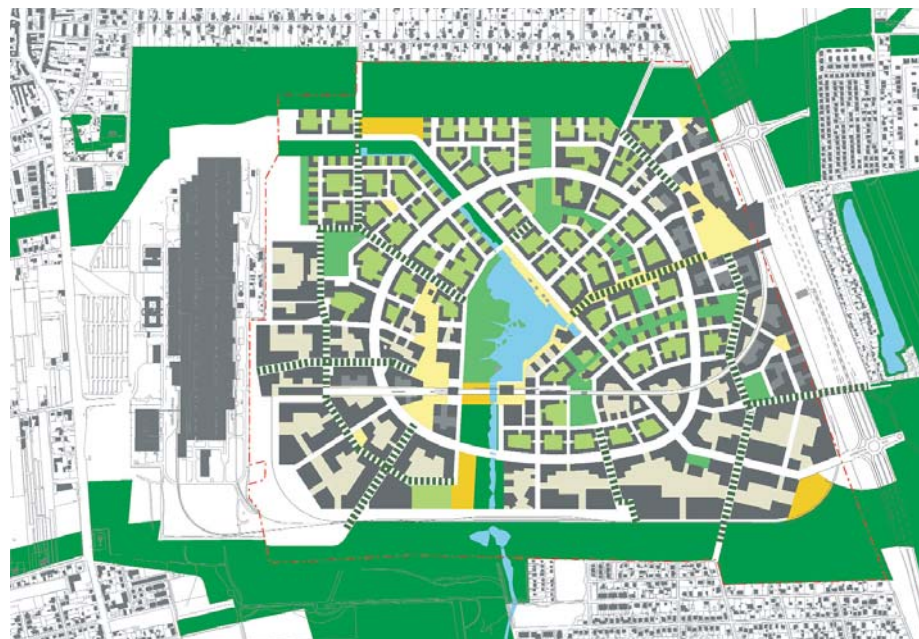
spontán és évszázadokon át alakuló települések okosságával szolgálja lakóit, miközben tudja a korszerű „okosváros” funkcióit is. Közlekedése a jól kiépített tömegközlekedésen alapul, már az első kapavágás előtt kihozták ide a metró, amivel a belváros 30 perc alatt elérhető – összevetésül, ez autóval egy óra. Az úthálózatot is úgy alakították, hogy sétára és biciklizésre ösztönözzön. Parkolni az utcán nem lehet, csak a terület szélén kialakított parkolóban. Ennek következtében az épületek alatti gigantikus biciklitárolók dugig vannak a legkülönbözőbb méretű kerékpárokkal. A terület nevét adó tó is előbb elkészült, mint a beépítés maga, és amellet, hogy valódi strand, ahová a városból is kijárnak, klimatikus hatása is alapvető. Semmi nem ok nélkül került itt a helyére, a színektől, terektől, zegzugoktól, közös használatú helyiségektől a közösséget építő szolgáltatásokig. Utóbbira a huszadik századi lakótelepek kudarca miatt óriási hangsúlyt fektettek, és nemcsak központi intézkedésekkel – oktatási campus, iskolák, óvodák telepítésével –, hanem a privát szolgáltatások idecsalogatásával is. Utóbbira jó példa az a könyvesbolt, [2] amelynek már Bécs-szerte híre van, és egyetlen titka, hogy az üzemeltető pár szívesen beszélget minden betérővel. A változatos építészeti környezet, az emberléptékű részletek szintén az érzelmi azonosulás faktorai. Minden tömböt más iroda tervez, és láthatóan jutalomjáték számukra az egyedi részletek kitalálása. Persze lehet mindezt a modernizmus utópiájához hasonlítani, hisz itt is egyfajta előzetes spekuláció alapján terveződik az épített tér. A különbség a használat szabadságfokában van, amelynek növeléséhez az eltelt száz év tanulságait mind csatornába állítják. Teret engednek az egyéni kezdeményezéseknek, nyílnak közösségi kert, a társasházak meghatáro-

Építész: Tovatt Architects & Planners, N+ Objektmanagement

Fotó: Seestadt Aspern

Zöldfelületi és közterületi terv

(Tovatt Architects & Planners)

zatlan funkciójú közös helyiségeit a lakók saját belátásuk szerint használhatják, alakíthatják. És nem hiányoznak a maguktól értetődő, klasszikus tanulságok sem: például nyilvános WC a földszinten minden lépcsőházhhoz kapcsolódva, ami a humán szolgáltatások olyan csúcsa, amit Budapest egyelőre hiába ostromol. Pedig nem új találmányról van szó, a 19. század végén és fordulóján épült bérházakban még létezett a szokás, hogy a házfelügyelő beengedte a folyosó végi mellékhelyiségbe a rászorulókat.

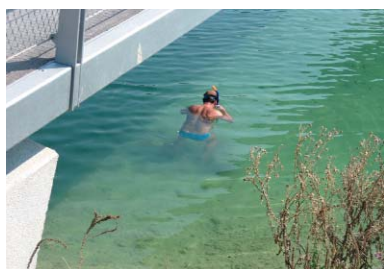
Nagy gondot fordítanak a lakossági struktúra változottságára is, elkerülendő a II. világháború utáni lakótelepek elgettősodásának buktatóját. Ugyanakkor a projekt nem titkoltan szociális célú, a 45-160 négyzetméter közötti lakások fele bérlakás, alacsony lakbérrel, de vásá-

végzett ingatlankezeléstől az energia mozgásának, visszaforgatásának, sőt termelésének szolgálatában áll minden technológia.

Seestadt lakói az elégedettségi felméréseken kiemelkedő eredményt produkálnak. [3] Ezzel együtt a nagy gonddal megtervezett projekt sem mentes ellentmondásos jelenségektől. Az idei évben megnőtt a főként fiatalok által elkövetett erőszakos cselekmények száma, fokozódott a rendőri ellenőrzés. [4] Az is elgondolkodtató, hogy az itt lakók milyen nagy százalékban szavaztak szélsőjobboldali pártra. Hiába a leggondosabb tervezői előrelátás, sem az építészet, sem a szociológia nem mindenható, szuverén emberi folyamatok zajlanak itt is, mint bárhol a világon, ahol a szakmai előkészítés és kontroll kevésbé működik. Van viszont egy újszerű és

Irodalom / References

- [1] Benkó, Melinda – Szabó, Árpád: „A Danube history in Budapest/Dunai történet Budapest”, *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), p 10, DOI:<10.33268/Met.2019.3.1>
- [2] Stadt Wien [Honlap], hozzáférhető: <<https://www.wien.gv.at/stadtentwicklung/projekte/aspern-seestadt/inter-views/wagner-koessler.html>> [utolsó belépés: 2019-10-31].
- [3] Troger, Tobias: „Wohnzufriedenheit in fünf Stadterweiterungsgebieten”, *Beiträge zur Stadtentwicklung* 43, Stadt Wien, 2016, Wien, p 1, hozzáférhető: <https://www.wien.gv.at/stadtentwicklung/studien/pdf/b00849_8.pdf> [utolsó belépés: 2019-10-31].
- [4] Schrenk, Julia: „Seestadt Aspern: Ärger im Paradies”, *Kurier*, 15-06-2019, hozzáférhető: <<https://kurier.at/chronik/wien/seestadt-aspern-aerger-im-paradies/400524508>> [utolsó belépés: 2019-10-31]

A szerző fotói

rolhatók öröklakások is, esélyt adva a társadalmi keveredésre. Értelemszerűen mégis inkább a fiatalok és az új-fajta életformában fantáziát látó merészebb habitusú városlakók kötöznek ide, ami a kreatív használat szempontjából kifejezetten előny. A korszerű energiahatékonyságot célzó megoldások persze kötelező érvénnyel vannak jelen, ezek sorolása külön szakkikk tárgya lehetne. Erre igaz elsősorban, hogy Seestadt Aspern egy különleges laboratórium, ahol a digitális épületmodelleken

sarkalatos pontja a projektnek: a folytonos monitorozás, minden téren, az energetikától a lakáshasználati és közösségi szokásokig. Ez ad esélyt arra, hogy Bécs harmadik generációs lakónegyede elkerülje elődei csapdait, és a tapasztalatok állandó visszacsatolása révén valóban organikus és pozitív töltetű városfejlődést produkáljon.

Zöldi Anna

Egyedi építészeti részletek, változatos köztéralkítás, az épületeken belül kialakított tágas közös használatú helyiségek segítik azt, hogy kialakuljon a lakók szubjektív kötődése, és a mesterséges tó partján létrehozott új várost valóban otthonuknak érezzék. Akkor is, ha épp búvárokodni szottyán kedvük...

A b s t r a c t s

MIZSEI, Anett: STARSHIP MOORED BETWEEN THE AGES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 12-21, DOI: 10.33268/Met.2019.6.1

PUSKÁS ARENA, BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECTS: GYÖRGY SKARDELLI AND KÖZTI

Retaining the architectural spirit of this stadium's predecessor (the People's Stadium) a new structuralist monument has been developed placing Hungary at the forefront of sports innovation. In recent decades the tendency to start with a clean slate has resulted in architectural wonders, but at what cost to cultural identity? Here is a stadium that has direct links to its past, by means of partial restoration, and the act of reinstating the previous building's supporting structures. The latter being reinforced concrete pylons which house the access stairs, lifts and serve as the main support system to the building itself. Sport as in any activity forms part of a nation's identity and this stadium has succeeded in representing this fact.

ZÖLDI, Anna: MASS HOUSING IN THE 21ST CENTURY

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 22-25, DOI: 10.33268/Met.2019.6.2

SEESTADT ASPERN, VIENNA, AUSTRIA

ARCHITECT: TOVATT ARCHITECTS & PLANNERS

On the outskirts of Vienna one of Europe's largest urban development projects can be found. The goal being to create a model example of how to establish a "smart city". This has been designed to be organic in nature, offering a positive approach to the urban experience, where residents can live in secure surroundings. The ideals of an optimum work-life balance are met integrating places of employment alongside homes, parks and public transport networks. Continual monitoring of the development's use patterns should assist evaluation of environmental impact and general facility management.

WARE-NAGY, Orsolya: INPSIRED FRAMEWORK

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 26-29, DOI: 10.33268/Met.2019.6.3

TWO TOWERS NURSERY AND KINDERGARTEN, PARIS, FRANCE

ARCHITECTS: QUERKRAFT and SAM ARCHITECTURE

As part of the Clichy-Batignolles EcoDistrict project established to redevelop industrial wasteland and integrate Paris' bid for the 2012 Olympic Games several residential and commercial buildings were realised.

Amongst these is a development of two towers, linked at ground and first floor level, by a nursery school and kindergarten. A complex development to provide social housing, education and commercial space on building volume.

SÁGHI, Attila: EXCELLENT COOPERATION

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 32-35, DOI: 10.33268/Met.2019.6.4

NATIONAL MUSEUM RESTORATION AND STORAGE CENTRE (OMRRK), BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECTS: ZSOLT VASÁROS, NARMER ARCHITECTURE STUDIO

One of the most important elements of the Budapest Liget project is the brownfield development of a former hospital. It was deemed necessary to develop a centre for the restoration and storage of artefacts for future museums. Regeneration of the former hospital site led to the decision to

invest in renewable energy and environmental protection. This facility also serves to support the Artpool, Fine and Applied Arts lectorate archives, making it a leading source for research documents in Central Europe.

ALFÖLDI, György: BIRTH OF A NEIGHBOURHOOD

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 36-44, DOI: 10.33268/Met.2019.6.5

JÓZSEFVÁROS URBAN REHABILITATION PROJECT, BUDAPEST, HUNGARY

Urban rehabilitation takes on many forms ranging from radical change of use to the more questionable act of gentrification. In Budapest's Józsefváros the pressing issues of poverty and inadequate housing had to be addressed. Replacing housing alone would not suffice, therefore development of a more complex urban situation was required, offices, shops and an improved infrastructure had to be planned. Eventually 4000 homes, 50,000 m² of commercial space and 40,000 m² retail was developed.

BECKER, Gábor: A 150 YEAR-OLD WORKSHOP

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 46-55, DOI: 10.33268/Met.2019.6.6

A HISTORY OF BME DEPARTMENT OF BUILDING CONSTRUCTIONS

A history of how the Department of Building Constructions was established at the Technical University of Budapest. Starting at the point where architecture as an art was partnered with structural engineering as a discipline for the mathematical (analytical and geometrical), mechanical and chemical development of building structures. Dealing with changes in political influence, teaching methods and members of the professional teaching staff.

MEDVEY, Boldizsár – DOBSZAY, Gergely: DURABILITY OF SOIL BASED

EXTERNAL WALLS

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 56-63, DOI: 10.33268/Met.2019.6.7

As the contemporary trend for developing buildings with external earth walls increases the need to measure rates of stability, structural integrity and therefore durability has grown. Guidelines for developing these methods of construction follow research into contemporary design trends, knowledge of regional construction methods, chemical analysis, selection of suitable base materials and a harmonisation of test methods. Once these areas of study have been undertaken suitable advice into how to build against erosion can be offered.

HORVÁTH, Sándor: BALCONIES, LOGGIAS, TERRACES DRAINAGE,

AND HANDRAIL FIXING

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 6 (2019), pp 64-69, DOI: 10.33268/Met.2019.6.8

When designing external spaces to buildings such as balconies and the like, critical problems may occur due to poor detailing. Although current discussion focuses on the problems created by thermal bridging little attention is paid to drainage problems, snow loading and surface treatment, all of which might lead to structural failure. The same applies to the design of handrails, as a safety measure, and how to integrate these with surface water drainage solutions. "The Devil in the Details" really does apply to this area of building design requiring that multidisciplinary cooperation in a necessity to avoid failure.